

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pauli Segneri S. J. Instructio [!] Poenitentis,
Confessarii, Et Parochi**

Segneri, Paolo

Augustae Vindelicorum ; Dilingae, 1696

Caput VIII. Quæ ratio in instituendis parvulis tenenda?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52749](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52749)

CAPUT VIII.

*Que ratio in instituendis
Parvulis tenenda?*

Rectam Iuventutis institutionem tanti semper sapientes Legum Conditores estimarunt, ut nullâ re magis Re-rumpublicarum incolunitatem & felicitatem stare arbitrarentur; nec alia, quàm hac ex semente plus sibi bonæ ac copiosæ messis promiserunt. Facile proin quilibet videt, quàm eadem sacris Pastoribus non sit negligenda: imò hanc præ quavis alia muneris sui parte cordi esse oportet: quia, sicut qui primus in tela aliquid pingit, eam suam facit, sic qui in teneris adolescentum mentibus scribit quod eas decet, priusquam hostis, seu Pictor stygius atris suis carbonibus in ijs depingat quod non decet, facile illas lucratur, ut lectissimum eas munus offerre Deo possit, cui vix aliud donum est gravius. Duo proin nobis perpendenda & disentienda sunt primum, quid officij ratio in hac institutione à Parocho postulet; alterum, quid ipse sponte sua, suadente caritate possit adde-re.

I.

Ut initium daremus ab eo, quod officium exigit; debet quisque imprimis, iustâ severissimâ lege, docere parvulos prima Religionis nostræ ac præcipua dogmata, quæ sunt basis ceterorû; qualia sunt, quæ Apostolorum, quod dicunt, Symbolo continentur; cum enim inde à

primis annis Christianorum liberi ingredi debeant iter, quo itur ad finem, cuius gratia conditi sunt, qui est Cælestis Gloria ac Beatitudo, necesse est, ut distinctè imprimis nôrde terminent, ad quem perveniendum ipsis est; id quod fit, ut ait Angelicus, dum ijs explicatur una ac simplex Dei natura, Personarum Triade distincta, quæ erit nostræ itulo felicitatis objectum, Deinde vero opus est, ut viam sciant, quæ ad hunc terminum itur: hoc amen docendum docentur tam quæ ad Divinæ Veri Incarnationem spectant, quàm quæ in medijs, nobis ad salutem consequendam Servatore parata, Sacramenta nimirum pertinent: res proinde postulat, ut insufficiente de omnibus his Sacramentis notitiâ Parvuli imbuantur, ijs maxime, quæ & pluribus communia, & quæque in vitæ conditione magis postulatum sunt necessaria, Penitentia inquam & Eucharistiâ. Quamquam parum inde existit emolumentum, si videri quis nôrit, per eam tamen non incedat. Quare oportet, præter illis, docere etiam rudes Præcepta divina, ut intelligant, quid ab ijs Deus postulet, ut æternæ felicitatis præmium tribuant; quod velle æterna supplicia ministrando prohibeat. Et quia nemo est, qui à divina gratia non adjutus Præceptis his obedi ad amissum possit, doceri præterea debent orationem, quam à Servatore, Domino nostro, Dominicam dicuntur; in tenera hæc ætas à primis annis cogitanda; quàm non solum decet, sed plane necesse sit, quot diebus divinam publicare opem, ne exata Præceptorum

tam aberremus; quibusque hoc verbis, quæ nobis ipse Servator JESUS prævit, nostro bono præstandum sit. Volunt præter hæc Tridentini Patres, ut identidè ætati huic rudi inculcetur Dei timor, & quam majoribus suis debet, obedientia. Etsi enim utrumque hoc Decalogo jam comprehendatur, oportet tamen eos distinctiù. nôsse id, quod annis illis, tam parvum providis, magis ipsis est necessarium; quòd nimirum non vivendum sit ipsis arbitrio suo, sed reverenter ac demissè ijs parendum, qui & tanto cum amore de Cælo eos regit, & qui in terris præesse ipsis sunt iussi.

Si autem cuncta hæc diligenter tradere ac docere Parochorum est, & lege tam non dispensabili ijs imperatum, statuatur jam secum quisque, quis quantumque is Parochorum nonnullorum negligentium abusus sit, quibus satis est si Parvuli fideli ex memoria reddant, quæ catecheticis institutionibus continentur; haud aliter ferè ac Echo voces repetit, quæ allapsæ sunt, quin scilicet quidquam, quod ijs significent, intelligat. Hoc profectò est monstrare ijs panem, sed non frangere, cuius ne clavis quidem ad manum sit. Quid juvat misellos, non plus de vocibus, quas balbutiundo proferunt, intelligere, quàm Plittacus aliquis intelligeret? *Magnus est abusus eorum, qui contenti docuisse symbolum latine, non explicant Populo rudè mysteria fidei, præsertim Trinitatis & Incarnationis, tan-topere ad salutem necessaria. Va Parochis exclamat Sæ, Va Parochis. (a) Quos autem Parochos vè istud tangit, nisi illos, qui nondum didicerunt; posse aliquem*

curæ eorum creditam salutem consequi, si Symbolo Apostolico comprehensa intelligat, etsi memoriæ tarditate reddere illud verbatim non possit; non posse verò salutem consequi, (b) qui reddere syllabatim possit symbolum, quid autem eo significetur, penitus non intelligat. Exigitur, quæ memoriter reddere Parvuli jubentur, paulatim explicanda sunt omnia, maximè, quæ Symbolum complectitur: res proinde postulat, ut illud vulgari regionis lingua tradatur, ut facilius explicari possint, quæ eo continentur, Religionis nostræ arcana; adhibendo ea in resedulo & magna cum industria eam explicandi rationem, eas similitudines & comparationes, quas catecheticæ institutiones typo vulgatæ, quæ ceteris præstant, afferunt, ut qui audiunt, quàm optimas earum rerum ideas informet, quantum eorum ruditas ac tarditas permittunt.

Subinde, cum Pastor ab ijs, quæ fide tenenda sunt, & cognosci tantum debent, jamque indicata sunt, ad ea descenderit, quæ ad usum pertinent, ut sunt Dei, atque Ecclesiæ præcepta, valdè expedit, instillari diligenter teneris animis axiomata vitæ ac Fidei Christianæ propria, ijs è diametro opposita, quæ per-versus Mundus sequitur: ut non secundùm hæc, sed secundùm illa vivere incipiant, & mores suos formare: ubi enim primæ illæ regulæ in Parvulis his curvæ & obliquæ, non verò rectæ fuerint, id nimirum accidet, quod in fabricæ alt-cuius molitione, in qua primi, & quibus ceteri nitantur omnes, lapides non ad amussim, sed temerè positi fuerint: ubi

ubi enim paulo altius surrexerit moles, nil nisi ruina expectanda erit. Postquam igitur quis, sacrae synodi iussa secutus, studuerit Deum timere teneras mentes imbuere, in id etiam incumbat sedulo, ut ingentem peccati horrorem in his exciter, sic ut vel audito peccati nomine totae cohortescant: unde sicut non semel equae visis tanquam lupi alicujus vestigijs abortierunt, sic sola, quoad eas fieri potest, deprehensa certorum delictorum iudicia ac vestigia ingenti mox horrore ac timore, ob ea quae Pastor inculcavit mala, etatem illam concutiant. Hinc, quia primum ferme etatis immatura peccatum esse solet mendacium, cum Parvulis commendata diligenter fuerit, quam majoribus post Deum debent, reverentia, plurimum conducit, hujus mendacij inquam, & sceleratam & probum inculcare; ad hoc enim si accessus ipsis fuerit praclusus, pracludetur eadem operam aditus ad omnia vitia, ad quae mendacium, vel dux est, vel custos, vel socius. Res etiam postulat, ut his in institutionibus documenta eadem quam creberrime reperiantur (ut capite proxime antecedente monui) praecipue illa, quae magis perverse naturae nostrae repugnant; innocentes enim animi, si recte advertimus, lanarum instar sunt, quae si in colores magis ipsis affines (quales nimirum sunt omnium vilissimi) incidant, confestim eos imbibunt, mox ac semel ipsis tangi contigerit: at si nobilitioribus tingantur coloribus, purpureo scilicet, caeruleo, violaceo, non nisi post saepius repetitas immersiones eos imbibunt. Non negaverim autem, ut Parvu-

los diligenter in his institutionibus praesentes habeant, non utam ipsi pugnam esse pugnandam. Pugnandum est cum socordia Parentum, qui parum solliciti sunt, ut ad eas accedant liberi; Pugnandum est cum ipsa liberorum negligentia, qui tam non feruntur ad sacram hanc doctrinam, ut ab ea etiam refluant. Non levis proinde conatu erit opus, ut his quae liberi harum negligentiarum ambo expugnetur.

Parentibus quidem necesse est pro Concione in animum revocare obligationem, quam praeter alijs omnibus adhibentur, ut rectam liberorum educationem sibi cordi habeant, atque adeo ad templum eos mittant, in quo diligenter doceantur & Deum timere & credere, ac vivere sicut hominem Christianum deest; id quod denique ipsis etiam Parentibus longè utilissimum erit, qui ex animo gaudebunt, teneras suas plantas, in suam vitam passas, tam nobiles fructus producere obedientiae & obsequij erga majores; id quod fructus deo vocis crescentibus annis sperant, si crederent permisisse essent, sicut ipsae volebant, noborum instar silvestrium. His pariter, ut magis etiam incitentur ad faciendum officium, docendi erunt Parentes, ut in animum ipsis revocanda in hunc modum negligentiae, seu peccatorum pro nomine debitorum condonationes, quas summi Pontifices concessere ipsis, qui sacram hanc doctrinam ipsi proponunt, qui operam ad id suam conferunt ad eam credis obtemperando, vel mittendo; ut quantum illi obtemperanti sit, intelligeretur. (c) Ex his itaque Parentum numero aliquo

SEGNE
Concionibus
Instruere
Poenitentiam
Confessionem
Parochiam

rati vel ignavia, vel inhumanitate, ut nihil Institutionem ejusmodi faciant? Proin si modis his placidis & mitibus Pastorum aliquis nihil profecerit, non defunt duriores alij & asperi, quibus ad officium compellantur. Talis est, minari quoddam facta ipsis Mytheria neganda sint, & re ipsa illa subtrahere ac negare, cum in re tanti momenti diu ignave se gesserint, nescias, majore suo, an liberorum damno, ingenti certe utrorumque. Liberi siquidem, si antiquis Patribus fides, (d) immatura sæpe, in ipso ætatis flore, morte tolluntur in penam negligentie, & in ijs rectè educandis ignavia. Inde ut serium hoc recte educationis studium præferant, moneantur Parentes, & moneantur non obiter, ut ipsi met eos, non mitant tantum, sed manuducant ad sacra doctrinæ tradenda locum; ut hac ratione & citius, & certius liberi eo ventant: quin ut ipsi quoque multa condiscant, quorum in ætate sua tam provecti Parentes non nunquam tam sunt rudes, quam in sua tennella liberi. Experientia docemur, omnem tandem obstinationem diuturnæ & constanti diligentia cedere ac manus dare: & nunc ad hanc, nunc illam ad partem obliquando, ut periti Navarchi facilius, etiam adverso vento navim provehi.

His igitur artibus cum Parentibus agendum; cum Parvulis autem multo etiam mitius suaviusque, laudibus iisdem, promissis ac præmijs allucendi: quam enim difficilis est invitis canibus venatio, tam volentibus iisdem prompta ac facilis. Non miror, quibusdam in

R. P. Segneri Institutio Parochi.

Patæcis viam modumque non inveniri, quo ad Christianam Institutionem Parvuli cogantur. Quis apes sumo aliquando congregavit & vino dulci ad id opus est. Parochorum aliqui aliud non faciunt, quam ut verborum aculeis, dictisque acerbis in Parvulos invehantur: pro eo quod alicubi hallucinatos excusent, eos tradunt ut stupidos, increpant, terrent; quin ne manus quidem aliquando abstinere. Et ad hanc scholam tam crudelē & inhumanam Parvuli volentes libentique conflant? Ne leones quidem sic mansuecunt: & agnellos quis hac ratione ad se pertrahat? Christus, qui non nesciebat, quomodo cum his esset agendum, videre quam blandè eos habuerit! *Complexus eos & manus imponens super illos, benedicebat eis.* (e) Quare cum inquietos aliquos compescere necesse fuerit, id muneri Parochus alteri cedat, ne unquam exasperare frontem ipse debeat. Monent rerum harum periti (f) constituendum aliquem, ad quem ex officio pertineat ea facere, quæ minus grata solent accidere. Parochus id unum agat, ut bene erga se animatos conserver, quos vult instituer. Scimus quis vir fuerit sanctus Augustinus. Fateatur tamen ille de se, quod sanctum Ambrosium *amare caperis, non tanquam Doctorem veri, sed tanquam hominem benignum in se.* (g) Judicet jam quilibet, quid illi facturi sint Parvuli, qui nullo adhuc sunt judicio. Proinde etiam, cum tanta fuerit docendorum multitudo, ut sociâ aliorum operâ utendum sit, id agat Parochus, ut hi quoque se mixe ac benignos exhibeant: nec

Hi

enim

enim æquum est inhumanè per terram eum raptare, qui ducentis manum sequitur. *Hac commenda fidelibus hominibus, qui idonei sunt & alios docere.* (h) Denique curet Parochus, ut Parvuli commodè assideant, nisi cum quærenti respondent; id quod etiam sanctus Augustinus monuit. Si enim Servator noster Magdalenam sedentem docuit (etsi ipsa doctrinæ illius cælestis tam esset avida) cum arcana illi Religionis nostræ explicavit; quanto magis eadem ratio tenenda cum Parvulis, qui tanto magis incurij, minùsque capaces exigua de causa docentem fastidire possunt.

II.

Quæcunque hæcenus in medium allata sunt, eam muneris Pastoralis partem explicant, cui deesse non licet. Quia tamen à prima educatione magis pendet reliquæ ætatis aut bonitas aut malitia, quam à primis lineamentis pendeat imaginis alicujus perfectio, æquum omnino esset, Parochum ijs, quæ diximus, non contentum multa alia addere de suo, quæ quàm non sunt debita, tam nihilominus sunt lucrosa. Quantum proin emolumentum Parocciæ suæ paucorum annorum spatio non afferret, si muneri Parochi jungeret etiam curas ac industriam Magistri in ludo aliquo literario? Qui docent, sacris in Pagineis sæpe vocantur Patres; qui autem discunt filij appellantur; *Filij Prophetarum*: ut sciremus, non minùs debere mortales ijs, quorum operâ discerent bene vivere, quàm quorum efficientiâ acciperent primum vivere. Quidquid autem de hoc sit, illud certum, nulla ex re aut labore tantum Pa-

stori lucræ exitum, Belli ducis, quò milites jam fugæ assuetos bellicis artibus informare volunt, operam prædant: præstat novos scribere, eòque docent. Sic non raro industria, quibus adula & pravis assuetudinibus imbuta ætas, seculo seculi excollitur, vix unquam male bona in ætate locantur; cum hæc illà magis sit docilis. Non puto, quòquam fieri aliud posse, quod Dæmon tam malè habeat: *Qui docet Filium suum, in Zelum mittit inimicum suum.* (i) Et hæc de causa primum, quod Juliano Apollinaris persuasit Dæmon, ut momento quòvis minem, si posset, Religionis Christianæ etiam memoriam aboleret, aliud hæc claudere Scholas omnibus Magnis Christianis, aperire à diverso Ebraicis. Molestum in se onus susciperet, quòquam hac docendi provinciâ se ostentaret, nego. Sed quàm hoc, quidquid est, leve faceret Zelus fervens: Vino gratum semper onus est vitis, ob utrumque et nasciturarum spem.

Quia tamen tam multæ esse possunt Muneris Pastoralis occupationes, unicum institutioni literariæ non relinquunt, aut quia, etsi hæc tam multæ non sint, aliunde jam impensis publicis constitutus est, qui eo munere fungatur, id saltem omnistudio Parochus agat, ut quæ cordi habeat, ut eam in rem delictetur quàm aptissimus, & qui ijs curas sit dotibus, quas vel Ebraici in ætate teneræ magistro desiderabant: qui mirum nec habeat vitia, nec ferat. (j) Non habeat inquam vitia: quomodo enim planta, quæ tenera curvo alligata sit, cro, unquam recta creset? Qui rari-

SEGNE
Concionales
INSTRUCIO
Poenitent
Confessarij
Parochi

rum Animos, eorumque arcana tractavit, novit, quantum malorum Discipulis afferat homo nequam, Magistri nomine & veste reclus. Non Magister, sed veneficus est: *Adolescentes in malum prona: Et ideo probatissimo seni deputandi.* Nec solum non habeat in se vitia, sed nec in alijs sibi subjectis ferat; *Qui enim non vetat, vetare cum possit, jubet.* (m) Tandem illud sibi hac in re quisque persuadeat, tanto in negotio nullam diligentiam futuram sufficientem, tantum abest ut nimiam. Saltem illustre semper magnæ virtutis argumentum erit, si quis ostenderit, probe se intelligere grande illud debitum, quo tanquam Parochus obligatur, ut se Parentem exhibeat tum ceteris, tum potissimum ætati teneriori. Animalia perfecta eo etiam ab imperfectioribus fecernuntur, quod plus illa, quam hæc ad perfectionem suæ sobolis conferant.

Hinc percuperem, ut qui publicæ Scholæ provinciâ onerare se non potest, de quo jam diserebam, illud saltem non excusaret, ut primus ipse in ea factis præceptionibus formandâ esse velit; sic ut eum postulante id Parvulorum numero alios vocat in partem laboris, nunquam tamen eos sibi substituat; nec enim unquam decet Patrem in filiorum cura alium sibi subrogare. *Simile Parvulos venire ad me.* (n) Quibus cum Servatore nostro verbis Parochum uti decet, id professum, quod aliarum Animarum sibi hereditarum curam alijs bonæ famæ Sacerdotibus, seu Religiosa illi è Familia, seu seculari è Clero fuerint committere; harum tamen magis tenerarum curam unus ipse

gerere velit, tanquam prædæ præ alijs caræ, & ipso ex nido susceptæ. Nec sit; qui dedignetur hanc provinciam, ob gradus, ad quem erectus est, sublimitatem; sed cum Christo libens se demittat ad eos pascendos, potandos, & prima illis, suâ manu, alimenta ministranda. Joannes Gerson, celeberrimus ille Cancellarius Parisiensis, vir cui illud seculum parem vix habuit, grandi jam natu se ad doctrinam Christianam in templis publicè tradendam demittere statuit, ceteris ejus Academiæ Doctoribus non mirantibus tantum, sed planè indignantibus, quod pigeret eos huic Parvulorum Magistro primas dein in Academia sedere. Quid ille ad has eorum querelas contempsit: (o) Imò in pulcherrima Apologia, quam facta suo defendendo publici juris esse voluit, palam testatus est, non existimare se, quod ulla in re utilius operam suam collocet, quam in hac, propterea quod inde non in Parisiorum tantum urbem, sed orbem adeò Christianum univèrsam, in quem tum Parisijs, tanquam communi ex Oceano, celeberrima sapientiæ & scientiæ flumina derivabantur, multum emolumentum diffundendum provideret. Similis lucis radium in animo cujusvis Pastorum Sacrorum ego exopto, ad suscipiendum alacriter munus, ceteroquin, ut negare non possum, planè laboriosum: sed quid non potest amor erga Christum? Hic fecit, ut Apostolus post Revelationes tam admirandas, post Raptus, & tantam non visiones beatificas, balbutire & ipse non erubesceret, haud aliter ac nutritrix cum infantulo. *Falli sumus Parvulus*

multi in medio vestrum, tanquam si Nutrix foveat filios suos. Mater prolem tenerè diligens plus sentit voluptatis ex ibolo, quem suo eximit ore, ut jam præmansum caro filiolo porrigat, quam ex millenis alijs, quos in lautissima cæna sibi pascendæ absument. Accedit, quòd magnam utique Pastor facilitatem experturus sit in regendo grege sibi credito, si omnes oviculæ inde à teneris annis ejus voci assueverint. Frustra sibi promittet, quòd ducere & regere possit adultos, qui adolescentes non duxit. (q) Hac causâ bis Petro pascendos agnos commisit Christus, semel tantum oves, ut eum doceret, ibi curâ ac solitudine duplici opus esse, unde major emolumenti spes affulgeret.

Esti autem hæc ita sint, non deerunt tamen Pastorum è cœtu, qui non tantum progressus, dotes, indolem aliâque magis recondita, sed ne numerum quidem Parvulorum sibi creditorum nörint; ne obscura quidem notitiâ; cum interim egregiè teneant, quot agnos, quot oves aut æstate in montes herbosos, aut hieme in stabulum ducendas commiserint; aut si fortè memoriâ promptum eum numerum non tenent, in rationum tamen libris illum diligenter annotârunt. Verùm ubi Agnorum est numerus, quos Pascendos Christus credidit, cum Patrociam fidei eorum committens magno animi sensu illis dixit, *Pasce agnos meos?* Nonnunquam etiam libri non adsunt, quos consulant, cum res poposcerit, vel quia jam inde à principio nullos habuere, vel quia decursu temporis inter alios inutiles tine-

arum & blattarum pabulum eos esse permiserunt. Qui autem ne animas quidem omnes ac singulas suæ Parochiæ curavit, quomodo eas juvabit? Quam doctrina Christiana explicatur, scire oportet ad unum omnes, qui gregem constitunt, maximè hos, præ ceteris opus & auxilij indigos, quia magis teneros, adhibere diligenter, quinam frequentius, paratius adhiat, ut intelligatur, penes quem ejus absentiz culpa sit, an penes nos venientes, aut verò penes non minime? An putat quis, quem numerum ipse non tenet, eum ne Christo quidem Pastori summo perspectum esse? Quid auctori illo fieret, qui ad ejus tribunal vocatæ rationem de singulis dare jubereur, reddere tamen nullam posset? An non quæ suarum novit ovium numerum, non tantum Christi, palam facit, suum se, non Christi Pastorem esse?

(a) Emman. Sâ verbo. Parochi. (b) Luc. l. 2. rr. 1. c. 9. (c) Barb. de offic. For. l. 1. §. 1. S. Inst. M. q. 20. ad orthodox. (d) Marsh. 2. c. 2. (f) Anson. Poffo. in Biblioth. p. l. 2. c. 8. (g) Confess. l. 5. c. 13. (h) 2. Tim. 2. c. 2. (i) Reg. 3. c. 10. (k) Eccl. 30. 3. (l) Querc. l. 2. c. 1. (m) 11. q. 2. c. Omnis etas. l. 1. §. 1. ubi pupillus aduc. debeat. (n) Marc. 11. 12. (o) Gerf. to. 2. p. 2. tract. de Parochiis ad Christum trahendis. (p) 1. Thess. 2. 7. (q) 1. Tim. 5. 17.

CAPUT IX.

Quomodo aberrantes redocere Pastor debeat, ne mentis sui partibus desit.

Summus ille & admirabilis Christus Jesu erga Animas nostras amor in eo

SEGNE
CONCIONES
INSTRUCIO
POENITENT
CONFESSIO
PAROCHIA